

Nadaljevalni poduk in ljudska šola.

(Govor poslanca Robiča v državnem zboru dne 24. aprila 1894.)

(Dalje.)

Sedaj prihajam do prave ljudske šole. Opetovano sem odkrito priznal napredek, katerega je naredilo ljudsko šolstvo poslednja desetletja, ali ravno tako odkrito sem tudi odkrival napake, ki so se storile pri sklepanju novega ljudskošolskega zakona. Danes se pa ne mislim spuščati v načelna vprašanja, temveč hočem samo obratiti pozornost gospoda učnega ministra na občutljivo pomanjkanje učiteljev na Štajarskem, posebno na Spod. Štajarskem. V tej deželi so se zopet uporabljali in se še porabljajo učitelji in učiteljice, ki so se že zaradi telesnih in duševnih napak prestavili v pokoj. Mnogo učnih mest, in to sistemizovanih, pa ostaja praznih.

Mnogo šolskih občin, katere so za zgradbe šol doprinesle velike žrtve, ne dobé potrebnih učiteljev. Da-si je država ogromno žrtvovala za ljudske šole na Štajarskem, vendar se pritožujejo, in sicer po pravici, učitelji o njihovem slabem stanju. K temu pa pride na Štajarskem še tako imenovani krajevni sistem, posledica katerega je vedno premikanje in poganjanje za izboljšanje stanja. Ker se to zboljšanje dá doseči jedino s tem, da se dobi mesto v drugem kraju, katero je v višjem plačilnem razredu, se selijo učitelji vedno in ni nobene stalnosti. Jasno je, da take razmere ne morejo pospeševati ljudskega šolstva. Potrebno je vsekako vrejenje plač. Potrebno pa, tudi, da dovoli vlada večje število državnih ustanov in v večjih zneskih, da se pospešuje obiskovanje učiteljskih.

Gospoda moja! Zadnji čas govori se ob osnovi tretjega učiteljskega na Štajarskem. Jaz sem s tem popolnoma zadovoljen, ali vendar bi opozoril na to, da se naj osnuje učiteljske v kakem kraju, kjer je upanje, da bode primerno obiskovano, in tega upanja na Gorenjem Štajarskem gotovo ni. V tem oziru že imamo skušnje. Ker sem že pri učiteljskih, omenil bi tudi, da učiteljske v Mariboru nima svojega poslopja, in nadejam se, da se kmalu ta nedostatek odpravi z zgradbo lastnega poslopja.

Nadalje bi opozoril Njega ekscelenco gospoda učnega ministra na šolski in učni red z dne 20. avgusta 1870. Ta je še vedno začasen. Jaz mislim, da po 23-letni praksi bi se pa že mogel izdati definitiven. Jaz sploh mislim, da bode treba pregledati in predelati šolski in učni red. Ta je v raznih ozirih s poznejšimi odredbami dobil luknje, da, nekatere določbe so vsled državnega šolskega zakona iz leta 1883 sploh brez pomena ostale. Zatorej je popolnoma na korist ljudskega šolstva, če se izda definitiven šolski in učni red; pri tej priložnosti bi se lahko določilo število učnih ur za učitelje na ljudskih šolah. Meščanska šola spada vsekako v vrsto ljudskih šol, ali je vendar pretrdo, ako se od meščanskega učitelja zahteva ravno toliko učnih ur, kakor od ljudskošolskega. Prehudo je, če je štajarski deželni šolski svet raztegnil to število ur na 30 na teden. Razmere pri meščanski šoli so vendar drugačne. Že popravljjanje nalog, oskrbovanje učnih zbirk, strokovni poduk sploh zahteva nateznejšega dela; zaradi tega bi bilo prav, da bi se število tako uredilo, da bi se držali srede med ljudsko in srednjo šolo, kakor je stvar že urejena na Dunaju. Jedenkrat sem že opozoril, da so dekleta preobložena na meščanskih šolah, potrebno bode omejiti tedensko število ur za dekleta na meščanskih šolah. Na dekliskih meščanskih šolah je na teden po 30, da celó 32 ur; tukaj se pač preveč zahteva od nežnega dekliskega telesa, če se zahteva, da je recimo po šest ur na dan v isti sobi. Saj vidimo, da morajo napenati, ako hočejo biti mirni

več ur v jednom in istem prostoru dan na dan. Dekleta, zlasti mladina, se hočejo bolj gibati, nego odrasli. Pa so tudi posledice jako žalostne. Že večkrat sem naglašal, da dekleta ostajajo navadno slaba, kakor je o svojem času silno dokazal profesor Billroth, v mnogih slučajih se redno ne razvije hrbtenica. Prosim torej od pomoči v tem oziru od učne uprave.

Jako zadovoljil me je izrek Njega ekscelence gospoda učnega ministra, katerega je izustil v učnem odseku, da se morajo otroci v ljudski šoli učiti v materinščini. Nadejamo se, da Njega ekscelenca to načelo dejansko uveljavi. Na Koroškem in južnem delu Štajarske se sedaj ne velja in se mora v tem oziru kaj premeniti. Vsak človek ima prirojeno pravico do materinščine in država ima dolžnost, za to skrbeti, da se to dobro utemeljeno pravo otroku varuje, da se torej v ljudski šoli podučuje v materinščini. Gospoda moja, nikdar ne popustimo naše zahteve, da bodi v ljudski šoli materinščina učni jezik, vžlic vsem ustavljajočim se težavam bomo vedno zahtevali z vso doslednostjo in odločnostjo, kar nam gre po zdravih vzgojevalnih načelih in pa po postavi. (Konec prih.)

Cerkvene zadeve.

„Glas ljudstva, glas božji.“

V nekem mestu na Ogerskem, kjer na vso silo delajo liberalni ministri in brezvestni poslanci, da se naj uvede civilni zakon, bil je nedavno misijon. Na praznik Gospodovega vnebohoda ali na Križovo obravnavali so goreči misijonar pri stanovskem poduku o dolžnostih zakoncev. Ker se je udeležilo ljudstva sila veliko, zato je morala biti pridiga pred cerkvijo na cerkvenem prostoru. Kakor daleč ti oko sega, nisi videl druga, kakor glavo pri glavi. Mirno in tiho so poslušali vsako misijonarjevo besedo vsprejeli. Misijonar se govorili madjarski in med drugim so rekli:

»Zakon je zakrament, in sicer ga imenuje sv. Pavel velik zakrament. In to po vsej pravici; kajti krščanski zakoncni se udeležujejo dela nebeškega Očeta, stvarnika nebes in zemlje, z ustanovitvijo družine; udeležujejo se dela Boga Sina, božjega učenika vseh ljudi, s krščansko odgojo, katero dajejo otrokom; udeležujejo se dela Boga sv. Duha, ker se med seboj posvečujejo in k zveličanju vodijo. Civilni zakon pa vse to taji; on ni zakrament; zato ga ne potrebujemo in ga tudi ne čemo!«

In kakor iz enih ust, ne da bi misijonar to hotel ali nameravali, čisto iz lastnega nagiba je glasno zaklicala množica več tisoč ljudi: »Nem is kell! Nem is kell! Mi ga nečemo, mi ga nečemo!« In zdaj je množica utihnila, bilo je zopet vse mirno. Če kje velja pregovor: »glas ljudstva, glas božji (vox populi, vox Dei)«, veljal je gotovo tukaj. Ali torej ni to predrzna laž, ak ogerski liberalci in židovski hlapci med svet kričijo, da madjarski narod hoče civilni zakon?!

Dušno veselje pri Sv. Antonu v Slov. gor.

Duša krščanska, o zdaj se potru
Zvoljen'ga časa nikdar ne zamuru

Milost božja nam je od 26. maja do 3. junija ne izrečeno veselje naklonila. Štirje č. gg. lazaristi od S. Jožefa nad Celjem: vodja Franc Jauvševc, Franc Kita, Vinko Krivéc in Anton Kovalik so nam opravljali duhovne vaje. Enake pobožnosti pri Sv. Antonu že ni bilo celih 12. let. V soboto, dne 26. maja, začno gg. misijonarji z otroki. V nedeljo po rani sv. maši je bilo mi

gledati č. gosp. Vinka Krivec, ko so peljali h krstnemu kamnu grehov očiščene otroke, da tam krstno obljubo z njimi ponovijo, potem jih peljejo pred sv. oltar za vredni prejem presv. Rešnjega Telesa in tam z milim nagovorom podučijo, da smo bili vsi do solz ganjeni.

Kakor blagodejna juterna rosa oživi vso naravo, tako oživljajo navdušene, do srca segajoče misijonske pridige vernike v ljubezni do svojega Stvarnika. Kdor je imel priliko se udeležiti sv. misijona, prepričan mora biti o brezprimernih koristih, katere nam podaja v vsakem oziru. Ker je bilo odločeno, da bodo vsak dan tri pridige, vrstili smo se prve dneve; ali vsaki, ko je slišal prvo pridigo, zaobljubil se je: pet, deset, petnajst, vse sv. pridige hočem slišati in tako je začela v četrtek v precej prostrani cerkvi gneča prihajati; ljudstvo, domače in tuje, je skupaj vrelo, da so že rano po jutrih, preden se je cerkva odprla, čakali, naj bi se mogli postaviti k spovednicam in si tam olajšati srca ter mir vesti zadobiti.

V nedeljo, 3. junija, je bil zadnji, ali najslavesnejši dan: zjutraj slovesno skupno sv. obhajilo, popoldne pa slovesna procesija z misijonskim križem. K procesiji je prišlo 111 malih belo oblečenih in ovenčanih deklic. Pri sklepu blagoslovile so se nam tudi pobožne reči: križci, rožni venci, svetinje, podobice in vsem udeležencem sv. duhovnih vaj podelil se je sv. papežev blagoslov.

Za dobrote sv. misijona hvala Bogu, čč. gg. župniku in kaplanu, čč. gg. lazaristom, ki so s tolikim trudom delovali vse za čast božjo in zveličanje zgubljenih ovčic. Naj Vam bode v tolažbo za vaše težavno delo, katero ste pri nas pretrpeli, ko ste temeljito srca starih in mladih preiskali; Vaše besede niso padle na trdo skalo, temveč omehčale so pokvarjena srca. Tudi smo zahvalo dolžni neutrudljivemu spovedniku, č. g. Antonu Meznariču od Spodnje Sv. Kungote, ki so celih pet dni pomagali v spovednici celiti srca grešnikov.

Vam, čč. gg. lazaristi, čč. gg. župnik in kaplan in vsi čč. gg. spovedniki, naj doni iz vseh sre Antonovske župnije: Večni Bog Vam povrni! Štelcar Jožef.

Gospodarske stvari.

Sadje- in vinorejsko društvo za Šoštanjski okraj bode imelo dne 17. t. m. ob 3. uri popoldne v prostorih gospoda Ivana Kranjca v Št. Ilju pod Gradščem svoj glavni občni zbor s sledečim dnevним redom: a) Pozdrav predsednika, b) poročilo tajnika, c) poročilo blagajnika, d) vsprejem novih udov, e) navseti. Po zborovanju in potem še 18. in 19. junija bode potovalni učitelj gospod J. Belé podučeval o cepljenju ameriških trt v zelenem stanju. K mnogobrojni udeležbi vabi naj-
ujudneje Odbor.

Trgovina z lesom v nevarnosti.

O tem piše »Slovenec« to-le v let. 108. štev.: Lesna trgovina ob Dravi od Celovca doli globoko v Ogersko in še dalje prinaša denar in blagostan. Kadar še ni bilo za Dravo železnice, drdrali so v enomer z lesom oblozeni vozovi po cestah k vodi in nalagali blago na plove in »šajke«, katere so nesle vse to celo globoko v Srbijo. Tistokrat je vsem šlo dobro, ljudje so lahko precej prislužili, kmetje precej pridelali, trgovci pa naravnost bogateli! To pa je bilo dobro le zategadelj, ker je bila trgovina v domačih rokah, da nihče drugzega ni zavidal, niti ga izpodrival.

Pred kakimi trideset leti pa se je v takrat neznatnem selu Dobrova (Kottori) niže Varaždina naselil bogat

Hrvat v družbi z nekim židom in pričel trgovino z lesom. Prvi je imel precej denarja, a drugi vso židom prirojeno spretnost za trgovino. Podjetje je napredovalo tako, da ko je čez nekaj let Hrvat umrl in žid vse poddedoval, je ta svojim sinovom že milijone prepustil. Ti pa so sedaj v Dobrovi povzdignili prvo skladišče vsakovrstnega lesa, da se more reči, ondi je središče cele podravske lesne trgovine.

To bi ne bilo nič hudega, da bi z njihovim napredkom ne trpeli drugi trgovci in končno vsa trgovina. Židje namreč niso zadovoljni z ogromnim bogastvom, temuč oni bi radi imeli monopol v celej lesni trgovini podravske. Kaj pa to pomenja za naše trgovce in kmete, to se da slutiti, pa težko povedati. Prvi bi propadli popolnoma, drugi pa hirali polagoma, dokler bi se njih imetje ne zgubilo — v židovskem žepu.

Evo nekaj dokazov o tem njih namenu in početju: Naš mali trgovec kateri včasih ne vé kam z blagom, kadar namreč kupčija hira, kar je rado v bolj mokrej jeseni, poda se na Hrvaško, želeč najti kaj sodrugov v trgovini, da bi blago vsaj spravil v denar. Ali opravil je slabo. Hrvaški kupci mu zagotovijo, da dobé blago na dom pripeljano od židov za tisti kup, kot ga naši trgovci tukaj morejo postaviti na železnico. To priča, da židje marsikdaj delajo pod ceno; samo da naši trgovci nimajo kam z blagom in ga končno morejo njim ponuditi, pri katerej priliki si pa židje gotovo vrnejo prejšnjo zgubo. Oškodovan toraj ni nihče drugi, kakor naši trgovci.

Drugič se dogaja, da kupijo židje s katerim naših trgovcev veliko množino lesa. Obljubijo mu še precejšno ceno, ali ker ga pri tem niso mogli dobiti, zadržujejo ga s plačilom nalašč par mesecev, dokler se jim dosta obresti nabere. Če pa jih ta vendarle tirja, odbijejo mu po svojej volji nekaj odstotkov, kot »Casse sconto«. Posebno radi zadržujejo majhne trgovce z denarjem, dobro vedé, da so oni brez tega, kakor ptič brez perutij. Da bi si ti pa s postavnimi sredstvi mogli kaj pomagati, je skoraj nemogoče, kar priča dosta žalostnihkušenj naših trgovcev.

Enako se pri židu godi s kmetom. V obče je še sreča, da velicega kapitala židje nimajo pri naših kmetih, ker jim kupčija nese večjih obrestij in denar rajše obračajo za aktivno delovanje. Vendar ako le za par mesecev založijo kmeta naprej s kakim stotakom in tudi blagom p. kuruzo, vinom itd. mu ob računu odtegnejo po 2% obresti in sicer od prejemnikov celega leta, če tudi je ta med tem časom jim pošiljal blago. Tudi v tem slučaju si kmet ne more pomagati s tožbami, katerih se naši interesenti na Ogerskem sploh ne poslužujejo, ker jih skušnja uči, da ničesar ne opravijo proti židovski zvižajnosti.

Omenjam naj še, kako židje pri računu znajo slepiti kmeta. Imajo namreč zvezo z mnogimi trdnimi trgovci in kmeti. Kadar s temi računijo, delata kmet in žid vsak svoj račun. Ko pomerita oba skupaj kaže se navadno grozen razloček in da se ta poravna, treba mešetariti. Da se razmerje poravna, navadno žid primakne, ker se boji za zvezo s trdnim kmetom ali trgovcem. Tirja pa, da mu oni podpiše njegov račun nespremenjen; kar je dodal, ostane naj tajno. Tak račun mu je potem vada, kadar računi z drugimi slabejšimi kmeti in trgovci, kaže nanj, češ, toliko sem dal onemu za boljše blago itd. Podpis dotičnika je priča židovih lažij. S tem postavi žid svoje cene trdne, da jih lahko ne prebije pojedini trgovec, še manj pa priprost kmet, največ zato, ker vsem manjka jedinstvi, sloge in skupnega delovanja.

Take so razmere zadnjih desetletij v podravske lesni trgovini, kjer vidno boli za kmetov. Zraven na še